

http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_demchuk_Social_engineering_perspectives_of_the_struggle_in_ukrain/ (дата звернення: 30.10.2018).

5. Фишинг в Украине: итоги первого полугодия 2017 года // PaySpace magazin. 05.07.2017 12:00. URL: <https://psm7.com/news/fishing-v-ukraine-itogi-pervogo-polugodiya-2017-goda.html> (дата звернення: 30.10.2018).

Одержано 02.11.2018

УДК 343.988

Наталія Юрїївна ЦВІРКУН,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права і кримінології

факультету №1 (слідства)

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9195-3349>

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Віктимологічну профілактику, можна визначити як систему взаємопов'язаних, організаційно забезпечених державних, громадських й індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення та усунення або нейтралізацію чинників, які формують особисту чи масову можливість стати жертвою злочину.

Залежно від цілей і завдань, віктимологічна профілактика має три рівні: загальносоціальний, спеціальний та індивідуальний.

Загальносоціальний рівень включає заходи, пов'язані з вирішенням соціально-економічних і культурно-виховних завдань, спрямованих на усунення чи нейтралізацію факторів, що сприяють процесу віктимізації людей.

Спеціальний рівень – це здійснення державними органами, громадськими об'єднаннями й окремими громадянами заходів, які мають своєю спеціальною метою попередження злочинів шляхом недопущення реалізації віктимних властивостей окремих груп осіб (підлітків, людей похилого віку, представників окремих професій тощо).

Індивідуальний рівень охоплює профілактичні заходи стосовно осіб, які, враховуючи їх поведінку або сукупність особистісних характеристик, можуть із великою ймовірністю стати жертвами злочинів. Такі заходи спрямовані на підвищення захисних реакцій, а також забезпечення особистої, майнової та іншої безпеки цих громадян [1].

Об'єктом віктимологічної профілактики є: фактори, що формують індивідуальну чи масову віктимність; обставини віктимної ситуації та процес віктимізації.

Систему суб'єктів віктимологічної профілактики становлять:

– органи державної влади і місцевого самоврядування. Вони визначають основні напрями, завдання та функції профілактичної діяльності, забезпечують функціонування та реалізацію регіональних і місцевих програм;

– правоохоронні органи всіх рівнів. Вони забезпечують безпосереднє здійснення заходів спеціальної та індивідуальної віктимологічної профілактики (особиста охорона, охорона житла, майна тощо);

– підприємства й установи різних форм власності, громадські формування та окремі громадяни.

Усі суб'єкти віктимологічної профілактики об'єднані єдиними цілями, а також інформаційними, координаційними і правовими зв'язками [2].

Ефективність віктимологічної профілактики неможлива без аналізу значного потоку відповідної інформації, яка дає змогу всебічно враховувати криміногенні чинники (як загальні, так і стосовно конкретного злочину). Місце, час, способи вчинення злочинів, найтипівіші категорії осіб, втягнутих у них як злочинців або потерпілих, – усе це треба ґрунтовно знати при організації попереджувальної роботи.

Важливим засобом загальної віктимологічної профілактики є правове виховання. Практика свідчить, що деякі злочини стали можливими у зв'язку з правовою неосвіченістю потерпілих. Позитивний ефект досягається роз'яснювальною роботою серед населення, особливо тієї його частини, яка характеризується підвищеною віктимністю. Тут важливо поширювати відомості про осіб, які завдяки своїй не обачності стали жертвами злочинів, активніше використовувати радіо, телебачення, періодичну пресу. Виступаючи з лекціями і бесідами, працівники правоохоронних органів повинні звертати увагу на обставини віктимного характеру, рекомендувати бути пильнішим, дотримуватися правил безпеки, критичніше ставитися до своїх учинків.

Індивідуальна віктимологічна профілактика полягає у виявленні осіб із підвищеною віктимністю і проведенні з ними профілактично-виховних заходів, спрямованих на зниження ризику стати жертвою злочинних посягань. Прийоми і методи індивідуальної віктимологічної профілактики достатньо відомі. Проте вони, як правило, зводяться лише до захисно-виховної роботи з громадянами, які стали потерпілими. Робота з виявлення осіб із підвищеною віктимністю практично не ведеться. Така однобічність у віктимологічній профілактиці обумовлена, головним чином, відсутністю спеціальних методик виявлення осіб із підвищеною віктимністю і суб'єктів, які здійснюють цей вид профілактики.

Індивідуальна віктимність проявляється у різноманітних формах. Скажімо, у потерпілих від шахрайства і зґвалтувань вона виражається в байдужій, аморальній, а то й провокуючій поведінці; від

кишенькових крадіжок – у легковажній поведінці. Звичайно, як би ми не знали віктимологічні обставини і чинники, що призводять до злочинів, не покращували економічну ситуацію в країні й удосконалювали закони, все ж такі будуть існувати неухважні й безтурботні громадяни, які спроможні стати жертвою злочину. Але це не означає, що зменшення віктимності окремих людей є марною справою. Тут можливе використання двох взаємопов'язаних напрямів у рамках індивідуальної віктимологічної профілактики: а) виявлення осіб із підвищеною віктимністю; б) корекція віктимності в окремих громадян.

Заходи безпосередньої профілактики спрямовані на особу, яка вже стала жертвою злочину або перебуває у стані, близькому до «перетворення» у жертву; заходи ранньої профілактики – на особу, яка підпадає під ознаки потенційної жертви через те, що вона володіє високим ступенем віктимності. Відмінність між цими формами профілактики обумовлена головним часовим критерієм, який дозволяє визначити стан потенційної жертви до моменту вчинення стосовно неї злочину. Останнє пов'язане з вибором конкретних профілактичних заходів. Наприклад, якщо громадянин поводить себе безпечно і легковажно в громадському місці, явно демонструє зміст свого гаманця, не контролюючи при цьому ситуацію, то треба негайно припинити його очевидну віктимну поведінку. Наразі йдеться про безпосередній профілактичний вплив, оскільки часовий фактор тут зведений до нуля.

Рання профілактика застосовується із значним інтервалом у часі. Наприклад, для попередження квартирних крадіжок потрібне попереднє накопичення інформації про жителів району, які можуть стати жертвами цього злочину через своє матеріально-фінансове становище або не вжиття ними заходів безпеки. Виявивши громадян із підвищеною віктимністю, потрібно проводити з ними відповідну роботу.

Індивідуальна віктимологічна профілактика має бути спрямована не лише на потенційні жертви, але й на їх мікросередовище. Система заходів даної профілактики характеризується не простим впливом активного суб'єкта на пасивний об'єкт, а специфічною формою міжособистісного зв'язку, коли одна сторона намагається перетворити поведінку іншої в позитивну для неї напрямі.

Заходи індивідуального впливу можна розділити на два види: переконання і допомоги.

Заходи переконання мають як захисний, так і виховний характер. Ними є бесіди, роз'яснення того, як не стати жертвою злочину, забезпечити цілісність свого майна тощо.

До заходів допомоги належить, насамперед, організація спеціальних консультаційних пунктів, центрів соціально-психологічного впливу на громадян, основним завданням яких є інформування населення про способи захисту від злочинів. У центрах

психологічної допомоги слід організовувати групові й індивідуальні консультації з потенційними жертвами злочинів, під час яких надавати їм соціально-психологічну допомогу, прогнозувати їх індивідуальну поведінку, виявляти і намагатися разом з ними нейтралізувати віктимологічно значимі якості особи.

Важливим елементом віктимологічної профілактики є правова освіта населення.

Знання законів, що регулюють цивільні, трудові, сімейні, господарські, кримінально-правові та інші відносини, дозволить багатьом уникнути долі постраждалих від злочинів [3].

Висновок. Зважаючи на специфічну роль жертви злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, вельми ефективним є застосування заходів так званої «допомоги для самопомоги». Серед них головними можна виділити наступні:

1. Вивчення особливостей проблем суспільства в аспекті запобігання торгівлі людьми, а також вивчення особливостей мотивації молоді щодо працевлаштування, навчання, відпочинку за кордоном.

2. Формування позитивної мотивації молоді до сприймання соціальних послуг та стимулювання молоді до засвоєння інформації щодо протидії торгівлі людьми.

3. Встановлення контакту з молоддю і членами їх сімей і надання їм соціальної допомоги, тобто такого комплексу соціальних послуг, який сприяє не тільки відмові від «легких грошей» за кордоном, але й підвищенню соціального статусу молоді, їх особистому розвитку, на основі оволодіння знаннями про свої права, навчання вмінню ними користуватися та їх відстоювати, створення умов для їх реалізації, використовуючи, при необхідності соціальну опіку та підтримку, соціальний менеджмент. Наслідком такої допомоги також будуть: знання, які запобігають потраплянню в рабство, вміння і навички щодо критичної оцінки, прийняття рішення, управління собою в ситуаціях, які можуть привести до потрапляння в тенета торговців людьми.

4. Наступним елементом допомоги для самопомоги є спрямування молоді до самопомоги в напрямі запобігання торгівлі людьми через надання інформаційних послуг про установи та організації, які вирішують такі проблеми; а також розвиток волонтерського руху, студентських соціальних служб поза аудиторної виховної роботи, підтримка НУО, які займаються профілактикою торгівлі людьми.

Список бібліографічних посилань

1. Литвинов О. М. Віктимізація: фактори, аналіз, заходи протидії : навчальний посібник. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009.

2. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2004. 18 с.

3. Віктимологічна профілактика окремих видів злочинів : тези доповідей круглого столу (м. Київ, 29 квітня 2014 року) / ред. кол. О. М. Джужа, В. В. Василевич, Т. Л. Кальченко та ін. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 215 с.

Одержано 08.10.2018

УДК 343:004

Кирило Олександрович ЧЕРЕВКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і кримінології

факультету № 1 (слідства)

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3384-8388>

ЩОДО ПИТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ВАЛЮТ В УКРАЇНІ

XXI ст. по праву вважається століттям інформаційних технологій. Розвиток цієї індустрії показує небувале зростання. Інтернет став невід'ємною частиною сучасного повсякденного життя. Властивості різних сучасних гаджетів роблять інтернет-ресурси ще більш доступними і мобільними. Інтернет-покупки стали проводитися активніше, ніж раніше. Динаміка зростання інтернет-ринку очевидна. Для більшої зручності та безпеки активні інтернет-користувачі створюють електронні гаманці, користуються електронними та віртуальними грошима (криптовалюти).

В Українському законодавстві існує як мінімум три поняття пов'язаних з грошима, або засобами схожими на гроші. По-перше, паперові та металеві гроші, яким ми з вами користуємося кожен день. По-друге це електронні гроші і по-третє віртуальні гроші.

До фіатних грошей (гроші паперові та металеві) відносяться будь-які законні платіжні кошти, установлені й емітовані центральним органом державної влади, що готові приймати громадяни в обмін на товари та послуги, оскільки це підкріплено законодавчими положеннями. Так, відповідно до ст. 192 ЦК України законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня. Гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається всіма фізичними й юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків. Виключне право на введення в обіг (емісія) гривні належить Національному банку України.

Легальне поняття «електронні гроші» закріплено в ст. 15 Закону України «Про платіжні системи», під якими розуміють: «одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є